

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA

LETNIK XV. - ŠT. 7.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC 20 EGA TER
STANE CELOLETNA NAROČNINA K 4.-,
:: ZA DIJAKE K 2.- ::

KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Brez naslova. (Fr. Stelè.)	129
V luči prave logike. (Fr. Trdan.) (Konec.)	131
Dopis iz ukrajinskih visokošolskih krogov. (Ukrajinec.)	135
Visokošolsko dijaštvo.	
Pravna fakulteta v Ljubljani. — O dijaškem socialnem delu. — Krakov.	138—140
Glasnik.	
Promovirala sta: — Hrvatsko katol. akademsko društvo „Domagoj“. — „Danica“.	
— Iz „Zarje“. — „Slovenska dijaška zveza“	140—141
Srednješolsko dijaštvo.	
Srednje šole v Avstriji. — Nov učni načrt za gimnazije	141—142
Listek.	
Boj za slovensko vseučilišče	142
Ženski glasnik.	
Iz Ljubljane. — „Soziale Frauenbildung“	143—144

Priloga „Prvi Cveti“.

Veliki petek. (I. Mohorov.)	17
Navzgor . . . (Lea Fatur.)	18
Hrepenenje. (Jason Saviljev.)	19
Pogovor z Grkom (I. D.)	20
Ocene	22—24

Na platnicah.

Še par misli. — Radikalna agitacija. — Vseučilišče in bogoslovna fakulteta. — Avstrijska vseučilišča l. 1908/09. — Evropska vseučilišča. — Gospodarsko šolstvo v Avstriji l. 1907/08. — O ženski emancipaciji.

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Frančiškanske ulice.
 — Slovensko katoliško akademično društvo „Danica“,
 Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, IV., 24. — Slovensko
 katol. akadem. društvo „Zarja“, Gradec, Leechgasse 30.
 Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien) XVIII.
 ::: Schulgasse 30. III./19. :::

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran. ali po nakaznici
 upravnistvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katol. tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Še par misli. Da je dopisnik, ki je naslikal v »Omladini« resnično in ne »prečno in prepesimistično sliko« (kakor je pristavil g. urednik) o srednješolskih razmerah, srednješolec ali vseučiliščnik, skoro dvomim. Oče tako treznih misli in nasvetov je gotovo kdo iz profesorskih krogov, kateremu ni neznan Fœrster, ki zre s precej objektivnim očesom na dejanja svojih gojenčev, kateremu je zares mar bodočnost učenca, opora narodova. Res, minuli so časi, ko sta bila dijaku vino in ženska prvi in zadnji ideal. Da, časov »romantike« ni več! Uvidel je dijak svojo veliko nalogo, uvidel svoj pomen, kot član naroda, uvidel je, kako obširno, skoro nedogledno polje dela se razprostira pred njim. In kakor kmet brez pluga ne more orati, tako je bilo dijaštvu najprvo treba orodja, treba mu je bilo izobrazbe. Korajžno vesel, neprisiljen se je lotil dela in ne brez uspeha. Ohranil je sebe sebi in narodu. Da, bilo je tako! Poglejmo med sedanje srednješolstvo! »Sito in naveličano« odlaga orodje. S celim srcem želi v dobo, »ko se je reševalo narod pri vinu v zaduhlih gostilnah in ženskah »pri lune jasnem svitu«. Ni pogovora tam o kulturnih in socialnih preobratih, o ne. pogovor je o plesu, veselicah, toaleti itd. In zakaj?

Dovolj jasno nam pove g. dopisnik sam v nekaterih stavkih: »Kajti res žalostno je dejstvo, da na naših zavodih eksistira še precejšno število profesorjev, ki o vzgoji, napredku mladine nimajo pojma... Ti ljudje, okuženi po napačnem umevanju Cankarjevih... spisov, govore ironično in prezirljivo o vsem, kar je narodno.« — Stavijo naj si vprašanje: »Ali je res, kar nam je povedal tisti g. v »Omladini«?: »Prepričan sem, da 99 odstotkov takozvanega svobodnomiselnega dijaštva ne vé povedati, zakaj je svobodnomiselno, ne vé, zakaj ni klerikalno... Pač zato, ker je tako moda. Ako se temu ne odpomore, bo mlajša generacija umevala svobodnomiselstvo tudi le kot boj proti »farjem«. Tukaj so karakterizirani!! Ne čudim se, da je imel urednik pomisleke sprejeti članek v list! Seveda uničujoča je resnica, povedana iz ust tovariša. Da, tudi mi pravimo: »Ustvari naj si (dijak) jasne pojme o veri, narodnosti, študira naj način narodno-izobraževalnega dela in način samozobrazbe!« Ženske naj mu ne vzemo veselja do dela, nasprotno, v idealni ljubezni naj mu še dajo povod k delu!

Tovariši! Z istim dopisnikom kličem tudi jaz: »Ogibajte se teh duševnih revežev, da si ne nalezete bolezni, ki se ji pravi v navadnem življenju lenoba in domišljavost!« Ne ozirajmo se na njihovo zasmehovanje naših idealov, ne vdajmo se njih vplivom! Dobro vemo, da je naša od idealov spremljana pot edino prava, dobro vemo, da je bodočnost naša. Pokazali smo o počitnicah, da nam je res mar do dela, do samozobrazbe in do izobrazbe narodove. Tako naprej: krepko, ščno!

X.

Radikalna agitacija. Naši radikalci še vedno mislijo, da se bodo vzdržali z nasilstvom. Na »Omladino« jih še letos izkušajo naročati s klofutami. »Če se ne boš naročil, te bom pa pretepel.« Prinese domov »Omladino«, »Svobodno Misel«, če ni drugače tudi političen časopis, sedaj pa beri, če ne, gorje ti! Psovke kar dežujejo na njega, neredko tudi klofute. Menda pa sami prav pridno prebirajo »Omladino«. Sama jim je povedala, da »Zora« ni prepovedana, pa še vedno trobijo, da je, da le strašijo fante. Marsikdo si ne upa iz strahu pred njimi opravljati svojih verskih dolžnosti, ker ga vedno, vedno sramotijo! Knjige, ki mu jih nudijo, bere v začetku iz radovednosti in ker se mu žal zdi, zanimanje raste, strasti se vzbujajo, verski dvomi nastajajo, rastejo, in kje tolažba? Srečno je prijadral v tabor, kjer baje ni Boga, duše, ni večnosti. S smrtjo naj je vsega konec. Res prav radikalno.

Vseučilišče in bogoslovna fakulteta. Pri vseučiliščih ločimo tri tipe, ki so najbolj razširjeni: nemški, francoski in angleški. Priznano najboljši je nemški, ki bi mu pripadalo, kakor vsa avstrijska vseučilišča tudi ljubljansko. Ako pregledamo vsa vseučilišča nemškega tipa, dobimo, da v Nemčiji, kjer je 21 popolnih vseučilišč, ni niti enega brez bogoslovne fakultete. Povsodi je ali kato-

liška ali protestantovska bogoslovna fakulteta, pri zelo velikih vseučiliščih celo obé. V Avstriji je osem vseučilišč, med temi niti enega brez bogoslovne fakultete; dà celo dve samostojni bogoslovni fakulteti obstojata: v Solnogradu in Olomucu. Na Ogrskem so tri vseučilišča (Budimpešta, Zagreb, Kolozsvár), med katerimi samo Kolozsvár nima bogoslovne fakultete. Frst.

Avstrijska vseučilišča l. 1908/09. V zimskem tečaju je vpisanih na posameznih avstrijskih vseučiliščih sledeče število dijakov: Dunaj 8714, Lvov 4195, Praga (češko vseučilišče) 4128, Krakov 3026, Gradec 2023, Praga (nemško vseučilišče) 1732, Inomost 1132, Černjovce 937.

Evropska vseučilišča. V Evropi je 125 vseučilišč, na katerih je bilo v pretečenem letu vpisanih 228.732 slušateljev. Najbolj obiskana je bila berlinska univerza z 13.884 slušatelji, potem pariška z 12.985, budimpeška z 6.551 in dunajska z 6.205 slušatelji. V posameznih državah je sledeče razmerje: Nemčija ima 21 univerz z 49.000 slušatelji, Italija 21 z 24.000, Francoska 16 z 32.000, Angleška 15 z 25.000, Avstro-Ogrska 11 z 25.000, Ruska 9 z 23.000, Španska 9 z 12.000, Švica 7 z 6.500, Nizozemska 5 z 4.000, Belgija 4 z 5.000, Rumunija 2 s 5.000 slušatelji. Švedska ima tri, Grška, Bulgarija, Srbija, Portugalska, Danska in Nerveška pa po eno vseučilišče. pk,

Gospodarsko šolstvo v Avstriji l. 1907/08. Bilo je 175 šol z 8.563 dijaki, in sicer: 3 visoke šole z 1.077 dijaki, 3 akademije, 9 srednjih šol, 5 višjih gozdarskih šol, 2 višji vinarski in vrtnarski šoli, 1 višja pivovarska šola; na vseh teh šolah je bilo 1.874 dijakov; 41 kmetijskih šol s celoletnim poukom, 80 samo pozimi, 11 nižjih gozdarskih šol, 17 mlekarških in gospodarskih, 24 nižjih šol za sadjerejo, vinarstvo, hmeljarstvo, bučelarstvo itd., 2 pivovarski šoli; na vseh teh je bilo 5.612 dijakov.

O ženski emancipaciji. Z odredbo bavarskega pravosodnega ministra je bilo pred kratkim 50 ženskih pripuščenih na bavarska sodišča kot odvetniki. — Bruseljski parlament je podelil ženam aktivno in pasivno volivno pravico. — V Moskvi obstoja v zvezi z visokošolskimi kurzi za ženske tudi novoustanovljeni fizikalčno-kemični inštitut za ženske. Posloje odgovarja najnovejšim pridobitvam na polju znanosti in tehnike ter stane 300.000 rubljev ali 1.143.000 K. — Na Angleškem je število ženskih doktorjev doseglo izredno višino. Že 750 asistentk in višjih zdravnic izvršuje v praksi svoj poklic. V Londonu vodijo neko bolnico s 60 posteljami sami ženski doktorji. V Indiji kličejo domačinke jako rade doktorice, ker po tamošnji navadi ni dovoljeno ženskam, da bi jih preiskovali moški. — Gospa Marija Gordon je imenovana na Angleškem za jetniškega nadzornika. Poleg tega, da nadzoruje kaznilnice, je prideljena tudi državnemu tajniku za reforme za oskrbo in vzgojo mladine, za postrežbo blaznikov, bolnikov in pijancev. Bajje je jako izobrazena in je fin državouradniški značaj.

Mi—.

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO-NARODNEGA DIJAŠTVA

7. ZVEZEK

Fr. Stelè:

Brez naslova.

Cenjeni čitatelji in prijatelji naj nam oprostè, da jih že toliko časa obkladamo s samimi odgovori »Omladini«. »Omladina« sicer sanja, da nji posvečamo vse to (V., 10., 161). Res bi ne imelo zmisla, in ako bi nas vodil samo ta motiv, bi prav radi opustili vsako dolgo besedičenje v to stran. Da smo postali zadnji čas tako — skoro bi najbolje izrazil — vestni v odgovorih, je vzrok obzir na mlade čitatelje »Zore«. Čita v »Omladini« očitek proti veri, proti krščanski filozofiji, proti odličnim osebam slovenskega katoliškega tabora, in če mi na to molčimo, si pač misli: »Niso nič odgovorili — qui tacet... — bo že res tako«, in verjame.

Napačno bi torej bilo, če bi opuščali vsak odgovor. Če pa že odgovarjamo, je bolje, da malo širše odgovorimo in jasneje, kakor pa v kratki notici s par frazami.

Neki G. Ž., najstarši veteran svoje struje, je res nepobitno dokazal na straneh 156—158 v »Omladini«, da smo sami kimavci, ki se klanjamo vsakemu vetru od klerikalne stranke, najsi je krivec ali jug.

Najbolj ga bolè — tako mu narekuje njegov narodnostni čut — oni stavki, kjer sem govoril o razmerju našem do vere in duhovništva. Heureka! kliče; visoko na drog je nataknil par stavkov, ki jih je iztrgal iz »Zorinega« uvodnika in pravi, da tako jasno še nismo nikoli povedali, kakšno je naše stališče. Ne vem, ali je slep, ali gluhi, ali oboje skupaj, da se ne spominja, da smo to stališče vsaj toli jasno ali pa še jasnejše že nebrojkrat povedali in zapisali. Zdi se mi, da on vestno čita naše glasilo, zato bi k večjemu še mogel misliti, da je tako pozabljiv. Ako je tudi svojo čredo seznanil s temi našimi nazori, nimamo nič proti temu, ne razumemo pa, kako je tam dr. Krek notri padel. Ta slučaj je vredno malo pojasniti. če prav upamo, da vsaj pri polrazsodnih ljudeh ne bo vzbudil nobenih pomislekov; je pa zelo karakterističen za »korensko teorijo z one strani«.

Prvič se vidi, da kar se tiče literature s tega brega, g. Ž., ki stoji najbolj na robu onega brega (naj se torej pazi!), ne pozna dobro samo »Zore«, ampak se zanima tudi za našo nabožno literaturo, posebej

»Cvetje«. Da hoče biti vsestransko izobražen (po poklicu jurist, v prostih uricah pa se bavi intenzivno z bogoslovjem, naravoslovjem, politiko in se poniža celo nazaj do dijaškega vprašanja), dokazuje to, da pač ne čita samo nabožnega dela na lepših, belih listih »Cvetja«, ampak prebira celo platnice, ki so vsaj pri drugih listih manj važen del. Tam je čital svoj čas tudi očitek proti dr. Kreku, ki ga tu tako zmagoslavno ponavlja.

Oglejmo si očitek malo bližje! »Dà,« pravi g. Ž., »zadnjič je dr. Krek na javnem shodu zavrzel Kristov nauk, da se na udarec ni maščevati, in izjavil, da v politiki velja druga morala.«

Kako pa je bilo v resnici? »Mladost« (I. 9. 68) navaja te besede tako-le:

»V Ljutomeru sem na mladeniškem shodu dejal, da je vsakogar dolžnost v z a s e b n e m življenju, da svojemu nasprotniku odpusti, in če mu kdo, kakor pravi Kristus, pripelje zaušnico na levo lice, naj mu ponudi še desno. Če pa gre za d r u ž b o, če gre za načela, koder ne pride ta nikdar v poštev osebna čast in ugled, temveč gre za vero, za družino, za narod, za cerkev, za državo, tam bi bilo nasprotniku odpustiti s m r t n i g r e h po načelih taistega krščanstva! Kajti, kdor bi tako delal, ta bi zatajil lastno prepričanje, izdal in oškodoval interes družbe, ki v njej živi, njegovo versko in svetno naziranje bi bilo mrtvo. Tudi s stališča krščanstva smo v takem slučaju dolžni vrniti četvero — dà — stotero in — v podobi govorniku — sovražniku, ki nas je udaril enkrat po licu, dati dve za uho!«

Nazor dr. Kreka izgleda tu malo drugače, kakor pri g. Ž.

Dr. Krek pa je to pri drugi priliki še natančneje izrazil, da bi bil ja vsak dvom izključen. »Ako se gre za tvojo čast,« pravi, »moraš se ravnati po Kristusovem načelu, ako je pa nasprotnik s tem, da je tebi dal klofuto, hotel dati klofuto ideji, ki jo zastopaš, hotel dati klofuto narodnosti, ki jo zastopaš, takrat si mu d o l ž a n vrniti.« To je malo bolj drastično povedano, pa je v ljudski šoli že tako, da otroci drugače ne razumejo. Upam, da se bo sedaj prijelo!

Spominjam se tudi še jako dobro s škojčloškega shoda, da se je dr. Krek precej po tem svojem izvajanju i z r e c n o z a v a r o v a l p r o t i v s a k e m u p o t v a r j a n j u besed, ki jih je govoril, in s tem izrecno opozoril, da se bo ob to kdo mogoče spodtaknil, a mu je že vnaprej spodbil stališče.

Upam, znani — neznani gospod Ž., da Vam to zadostuje, in da spoznate svojo zмотo, če je bila pa samo zlobnost, da jo obžalujete.

Dalje pa se je gospod Ž. obregnil tudi ob presv. gospoda knezoškofa.

Ne zdi se nam vredno pogrevati in nanovo pretresati stare žalostne zgodovine, hvalimo le Boga, da se je tako izšlo. Ako pa hoče gospod Ž. izvedeti naše mnenje in stališče do takih dogodkov, si ga dovoljujem opozoriti na uvodnik v »Mladosti« (I. 18.) »Kam plove slovenska mladina?« Mogoče naj si ogleda še, kako sodi o tem našem stališču ugledni »Swiat Słowiański« v svoji januarjevi številki leta 1909.

To, kar je gospod Ž. podal v imenovanem svojem sestavku v »Omladini« (»Doneski k teoriji klerikalizma« V. 10. 156 ss.), naj bodo — kakor pravi — empirični dokazi za to, da so bila prava njegova teoretična opazovanja v prvem letniku »Omladine«, kjer je teoretično razvil nepremostljivi razloček med klerikalizmom in nacionalizmom. Vendar pa iz vsega sestavka ne dobimo nobenega dokaza za to, da smo se kaj pregrešili zoper narodnost, k večjemu za to, da smo bili enkrat, ko so drugi pogubili glave, malo bolj trezni, to pa upam, da ne škoduje. Naj nam vendar blagovoli gospod Ž. enkrat s par dejstvi, ki jih ne bo mogoče ovreči, dokazati, da je njegova trditev opravičena. Če se nam dokaže krivda bomo delali pa pokoro. Trditi nekaj, potem pa z meglenimi frazami s svojega teoretičnega stališča to trditev storiti kolikor mogoče nerazumljivo, se vendar ne pravi dokazovati.

Ako bi gospod Ž. mogoče tudi rad vedel, kako me je presenečil s tistimi par stavki iz »Zorinega« uvodnika, naj mu povem samo to: Obstajam pri besedi za besedo, kakor sem jih takrat zapisal, v trdnem prepričanju, da je to stališče v sedanjem »velikem momentu« za nas in za naš narod edino rešivno. Da sem ga pa tako izrecno povdarjal, je vzrok ta, ker se mi zdi, da si moramo biti danes ravno v teh vprašanjih najprvo na jasnem. V vrvenju boja se lahko marsikaj pozabi ali prezrè. Če je bilo poprej kje kaj površnega, naj se sedaj poglobi. »Bolj na široko in bolj na globoko«, pravi lepo gospod J. Kalan.

Mogoče bo kdo mislil, da sem bil v zadregi, kako bom odgovoril na taka nepobitna dejstva in da sem zato z odgovorom toliko časa čakal. Toda res se mi je zdelo že greh, še bolj kopičiti množico odgovorov v »Zori«, kakor sem jih že itak in sem mislil, da si lahko dovolim toliko časa, kolikor ga je gospod Ž. potreboval za to, da je odkril tako važna dejstva.

Fr. Trdan:

V luči prave logike.

(Konec.)

Ampak to še ni konec zmot! Oglejmo si še nadaljnje kričeče logične spake iz »čudne logike«!

„Pravite: Slepe vere Cerkev ne terja...“ (Zora, l. c.). „In vendar stoji zapisano v Vaši knjigi „Za Resnico“, ne vem že na kateri strani, zdi se mi, da v članku: „Stvarniku najlepši dar“, sledeči stavek (saj zmisel je isti — natanko citirati ne morem, ker nimam knjige pri rokah): „Cerkev zahteva od kristjana predvsem trdno vero: ako bi mu razum in čuti kazali kaj drugega, jim ne verjeti“ (Omladina, l. V., št. 5., str. 163).

Dopolnimo najprej omenjeni citat v formalnem oziru! Ako postavimo na mesto kristjana — katoličana, predvsem — nadvse, verjeti — zaupati, dobimo dosloven citat, ki je v knjigi „Za Resnico“ zapisan na strani 65. Zmisel nedoslovnega citata potemtakem ne trpi, ako gospod pisec „čudne logike“ pod kristjanom umeva katoličana. Razlika med avtografom in iz celotnega konteksta iztrganim citatom je pa bistvena: Citirani stavek je logična konkluzija pravih premis! Ko g. Anton Vadnal, pisec razprave: Stvarniku najlepši dar, razgrne jasno sliko o pojmu in bistvu naravne in nadnaravne vere, preide na činitelje, ki vsotvršujejo dejanje vere v razodeto resnico. Oziraje se na zmožnosti človeške duše, vedno in vedno poudarja, da je vera dejanje razuma: „Vera ni suženjsko, ni slepo dejanje, ampak prostovoljno in razumno, ali po besedah sv. Pavla: razumna služba“ (Za Resnico, str. 63). Tudi volje in čustev ne izključuje, tudi volja in čustva imajo pri dejanju vere svoj delež, ker vplivajo in pospešujejo spoznanje, seveda pod umnim vodstvom razuma! Ker zdrav razum spozna, da je božja volja zanj in njegovo delovanje najvišje merilo, zato vpliva na voljo in ji kaže dolžnost, da izkazuje pokorščino Bogu — svojemu izvoru in končnemu smotru. In ta vzvišena služba človeka naj je suženjsko delo! Služba orodja — Stvarniku slepa! Vera, ubrana harmonija najplemenitejših človekovih zmožnosti, razuma, volje in čustev naj so suženjski vzdihli pod jarmom avtoritete! Ali morete, gospod pisec „čudne logike“, spričo takih, jasnih dejstev še omahovati in tavati v nevednosti, negotovosti — ignoramus? Tako stanje že ni več naivno, ampak pomilovanja vredno!

V „čudni logiki“ zazremo tudi ponatisnjeno izjavo Chauchyja. Hvaležen sem gospodu piscu, s ponatisom je tako seznanil tudi one svoje somišljenike, ki navadno ne sežejo po „Zori“. Toda gospod pisec je Chauchyjevo izjavo tudi komentiral — izpovedal svoje neznanje o „indeksu in na njem pribitih možeh-učenjakih“! Ampak tudi ta izpoved nima moči.

Modernemu človeku je že samo ime „indeks“ znak kulturomrzja, nazadnjaštva, ukovanja naravne svobode. Moderni človek si „indeksa“ ne more misliti brez grozne obsodbe Rima, duhovske strahovlade, katoliške Cerkve. Indeks nasprotuje moralni svobodi, usužnjuje človeškega duha ter mu odvzame prosti polet po svobodnem raziskavanju! Tako pojmuje „indeks“ pomlajeni liberalizem — radikalizem in — „čudna logika“.

Kaj pa je indeks? Seznam prepovedanih knjig, ki so nevarne nраво-
verskemu življenju katoličana. To in nič ne vsebuje pojem „zloglasnega indeksa“. Cerkev je popolna družba, ki ima pravice in dolžnosti do celote. Njen smoter je nadnaravno in naravno blagostanje njenih članov. V dosego tega smotra mora na eni strani skrbeti za sredstva, ki pospešujejo blagostanje, a na drugi strani ovirati vse, kar temu smotru nasprotuje. Vsaka organizirana družba se osnuje in razvija na podlagi statutov, ki so za njene člane obvezni. Želja posameznika se mora dostikrat podrediti splošnim, stalnim določbam. Ali bi naj le Cerkev, močna katoliška organizacija, bila brez statutov, pravil, norm! Kajne, prepoved anarhističnega

balasta od strani države ne nasprotuje ne prostemu raziskavanju, ne svobodnemu modernemu človeku, saj to prepoved nalaga moderna država! Ampak prepoved umazanih pamfletov, zatiranje veri nasprotnih spisov od strani Cerkve, to je rak-rana, ki izpodjeda in mori prosto svobodo — prvi pogoj vsakemu napredku! Tako pravite, gospod pisec! Ali čutite tu doslednost „svobodne humanitete“! Kako morete proslavljati načelo enakosti, če Vam niti načelo pravičnosti ni sveto!

Pa recimo: po daljšem premišljevanju ste jeli uvidevati, da ste v pojmovanju „indeksa“ hodili po napačnih potih, po potih zmot. Toda Galilei, Kartezij, Kopernik et consortes so in ostanejo na indeksu! Rimska stolica jih je preganjala, izlila nad njimi vso svojo krutost! To so dejstva! Tako se bere v „čudni logiki“! Kaj tedaj!

Najprej treba vedeti, da naštetih mož ni obsodila Cerkev, ampak „kongregacija za indeks“. Zdi se mi potrebno, to poudarjati. Radikalci so v svoji zablodi skoraj že tako daleč prišli, da vse, kar pride iz Rima — in naj bo že iz Vatikana ali Kvirinala — natvezajo Cerkvi, papežu, škofom, duhovščini.

Pri presoji „indeksa“ treba ločiti med nezmotljivo Cerkvijo — božjo ustanovo in zmotljivo družbo — človeško ustanovo. „Kongregacija za indeks“ spada k zadnji. Kdor to dobro loči, zanj je razrešen gordijski vozle „rimske krutosti“. Tudi treba poudarjati, da se pri presojanju preteklih zgodovinskih dogodkov največ zagreši s tem, da se že davno minula dejstva gledajo v luči današnjih razmer.

Galilei je bil prvi, ki se mu je Ptolomejev sistem o svetovju zdel nevdržljiv: pred njim sta na podlagi astronomskih studij prišla do podobnih trditev Nikolaj iz Kuze in Kopernik. Galilei je dalje zidal novo zgradbo, a vedno v nejasni negotovosti. Sodobni astronomi in matematiki so njegova izvajanja naravnost smatrali za nedokazano podmeno, ki jo je v dejstvo izpremenil šele Newtonov gravitacijski zakon. Novi nauk je razburjal razumništvo in nižje sloje, Galilei sam ni bil prepričan o svojih trditvah. Znamenje nevedne in podle izmišljotinje pa je, govoriti „o krutem preganjanju Galilejevim“. Rimska kongregacija Galileja ni preganjala in njena obsodba ni podrla njegovega globokega verskega prepričanja. Rimski stolici je ohranil vdanost do zadnjega diha. Na smrtni postelji (8. jan. 1642) je bil celo deležen blagoslova papeža Urbana VIII.

Kaj pa s Kartezijem? Tudi Kartezij je na indeksu! Grozno!

Ena velikih zmot je, da mnogo dijakov, tudi velikih, o Karteziju ve samo krilati stavek: cogito, ergo sum. V tem stavku, tako menijo, je označen ves Kartezij, da celo njegovo versko naziranje.

Kartezij je pač osnovelec racionalistiške struje, a ni sovražen ne Cerkvi, ne razodeti resnici. Iz nekaterih mest njegovih obsežnih del se čitatelju zdi, da govori sholastik. Kako sodi o skrivnosti, o moči razodete resnice, priča zgoraj navedeni citat. V filozofiji je prekoračil meje pravega modroslovnega raziskavanja. Svojo zmoto je odkrito priznal: Cerkvi in razodeti resnici je upognil svoj razum, vsa svoja filozofska izvajanja je podvrgel cerkveni

sodbi. Tudi se je zavaroval proti nakanam vseh onih, ki bi se drznili njegov „dvoumni sistem“ raztegniti na bogoslovno polje.

Gospod pisec „čudne logike“! Tako govori Kartezij „z indeksa“. Vzemite v roke imenovana „principia“ in Bacana Verulamskega — tudi ta ga straši z indeksa — „Tractatus de justitia universalis sive de fontibus juris“ in potem „probate, quod bonum, tenete!“¹

Z nekoliko drugačnim drobnogledom gleda gospod pisec „čudne logike“ pomen katoličanstva na kulturnem polju. Priznava, da je Cerkev do 12. ali 13. stoletja pač bila nositeljica edino prave kulturne misije? Toda v poznejših vekih? Ali je morda zgrešila pot svoje kulturne misije? „Ena najlepših zvezd,“ je pred kratkim rekel neki vseučiliški profesor zgodovine, „na nebu katoliške Cerkve je neovrgljivo dejstvo, da je krščanstvo privzelo kleno jedro stare grško-rimske kulture in, na braniku znanosti stoječ, skozi stoletja ohranilo nepretrgano kontinuiteto novih vekov s starim Srednji vek se dostikrat imenuje temni vek. Vsestranski vpogled v tedanje razmere na kulturnem, socialnem in političnem polju privede treznega ocenjevalca do prepričanja, da je taka sodba le še posledica zastarele janzenistiške šablone, ki se je zadovoljevala z golim naštevanjem suhih letnic. Pri presojevanju velikih epoh igra dostikrat nelepo vlogo — strast. Nebrzdana strast poraja domnevanje, domnevanje se prelevi v predsodek, iz predsodkov se porodi — sinteza nevednosti...“ Taka je moč zgodovinskih dejstev. Resnici se mora ukloniti vsaka zgodovina, tudi ona, ki ji resnica ni ljuba!

Nekaj refleksij!

Na praporu naprednega dijaštva plapolala geslo proste svobode. Ampak ta svoboda ni prosta! Liki Damoklejev meč visi nad njo nerazsodnost, nevednost, strast, naivnost. V isti sapi, ko se mlad naprednjak bori proti slepemu vodstvu avtoritete, že pozabi, da se sam suženjsko klanja zofističnemu zavijanju resnice poedincev, ki podmene ali celo rezultate strasti prodajajo za dognana dejstva „znanstvenega raziskavanja“. Na kateri strani je potemtakem slepa vera? Ali tudi zlobni zablodi določujejo smer čuvstva? Ali ni to tudi ene vrste dogmatizem! In naprednjak se bori proti dogmatizmu!

Gospod pisec „čudne logike“! Vbodoče se predvsem ogibljite potvare citatov! Potvara je slana, ki mori in duši vse, kar je lepega, dobrega, resničnega. Vedite pa: resnica se tudi potvare ne straši! Študirajte veliko, ker praznota v „čudni logiki“ je res velika. Ne bil bi se tako dolgo pomudil z Vami, ko bi ne bil prepričan, da imate kot vseučiliščnik resno voljo, vsestransko izobraziti se. Tudi vbodoče Vam bom rad odgovarjal in luščil luskine nevednosti, ker nekaj lepega je: učiti nevedne.

¹ Gospod pisec „Čudne logike“! Z opazkami kakor „Tyhom, Brahom — bil je eden, ne dva“ se vbodoče ne smešite! Ako bi bili oči odprli, pazljivo brali in pazljivo preudarjali stavek za stavkom, bi bili še na tiskovnih pogreškov zadeli. Morebiti še ne veste, kdo je odgovoren za tiskovne napake?

Ukrajinec :

Dopis iz ukrajinskih visokošolskih krogov.

Dne 18. marca tega leta se je vršil na Dunaju po iniciativi moskalofilov¹ iz Galicije shod, ki se ga je udeležilo več slovanskih društev (v prvi vrsti Srbi in Hrvatje). Na tem shodu se je sprejela resolucija, v kateri se udeleženci shoda zavzemajo za priznanje ruskega jezika v Avstriji in ustanovitev ruskih šol v Vzhodni Galiciji. Če je prav to dejstvo čisto brez pomena, in se o posledici take resolucije niti govoriti ne more, si dovoljujem izrabit to priliko v to, da seznanim cenjene čitatelje »Zore« bliže z originalno skupino med gališkimi Ukrajinci — z moskalofili.

Škoda, da se moram v tem dopisu omejiti na kratek oris cele zadeve; predmet, ki o njem pišem, je zelo obširen in ga je nemogoče izčrpati v enem članku. One pa, ki se bolj zanimajo za to vprašanje, opozarjam na naš mesečnik »Ukrainische Rundschau«, posebno letnika 1907 in 1908.

¹ Rusinski narod v Galiciji je razdeljen (ena najžalostnejših dram slovanskega življenja!) v dve veliki stranki, katerih eni se mora neizogibno priklopiti vsak Rusin. Glavno kar jih loči so različna kulturna stremjenja, in nazori o stališču in bodočnosti rusinskega naroda, ki tvorijo takorekoč dva popolnoma ločena sveta in neizogibno privedejo s seboj skrajno sovraštvo obeh struj. Razdor sega nekako 50 let nazaj in je le vedno ostrejši. Prva stranka, katero morajo spremljati tudi naše simpatije, najsi nam je še tako tuja po svojih političnih in svetovnem nazoru, je takozvana ukrajinska. Ona je tista, ki stoji na braniku domačije, ki povdarja narodove politične, kulturne in jezikovne pravice in jih brani. Imenujejo se Ukrajinci (po velikem takozvanem delu južne Rusije, kjer je bilo skozi vsa stoletja najvernejše zatočišče ukrajinskega elementa) in imajo za seboj simpatije večine naroda; boré se v zadnjem času posebno za pravice svojega jezika v srednjih šolah in zahtevajo samostojno ukrajinsko vseučilišče v Lvovu. Pišejo čisto rusinščino, sicer s cirilskimi pismeni, ali fonetičnim pravopisom. Zavedajo se, da so Rusini samostojna narodnost, katere kulturna in politična osamosvojitvev je njihov največji ideal. Druga struja je takozvana moskalofilska. Povdarja, da so Rusini le dialekt velikoruskega naroda in naj bi se torej kulturno združili z Velikorusi. Pri nas bi imenovali narodno izdajstvo, če bi kdo trdil, da je slovenščina samo dialekt hrvaščine, in naj torej Slovenci puste svoje posebnosti, svoja kulturna stremjenja in naj jih podrede hrvaškim. Postopanja moskalofilov sploh nečem kako označevati, povem pa lahko, da sem se precejkrat lahko prepričal, kako se trdijo biti Rusi, a jim ne gre, ker ne znajo jezika in se zadovoljijo z nekako mešanico. Pišejo tudi rusinsko po ruskem etimologičnem pravopisu in zahtevajo — kar je največja ironija! — zadnji čas celo, naj se uvede v vzhodnogaliških srednjih šolah ruščina in ustanovi rusko vseučilišče v Lvovu. Za naše stališče, kateri skupini naj veljajo naše simpatije, ne morejo biti merodajne politične skupine, ki jih pač tvori potreba in začasna skupnost smotrov. Za nas je merodajno le to, na kateri strani je pravica. Ako se hoče rojen Slovenec proglasiti za Hrvata, mu tega nihče ne more zabraniti. Nima pa pravice zato trditi, da so vsi Slovenci samo del Hrvatov, dialekt hrvaškega jezika. Ako hočejo biti nekateri Rusini Rusi, svobodno jim, zahtevati pa ne morejo, da bi mi odobraval njihovo početje in ž njimi vred negirali samostojnost rusinskega naroda. Zalostno pa je dejstvo, da je razdor tako velik, da kjer sodeluje ena struja, je sodelovanje druge popolnoma izključeno, kar je pa iz povedanega čisto razložljivo. Op. ur.

V Vzhodnji Galiciji prebiva že od davna del ukrajinskega naroda, ki šteje danes nad triinpol milijone; tako je Vzhodnja Galicija del Ukrajine, ki obsega: v Rusiji gubernije: Podolsko, Kijevsko, Volinjsko, Poltavsko, Černigovsko, Harkovsko in nekaj drugih pokrajin — vsega skupaj 30 milijonov duš; v Avstriji pa razen Vzhodne Galicije, tudi Bukovino in severni del Ogrske do reke Marmaros. Najznamenitejši slovanski filologi, kakor so Kopitar, Miklošič, Šachmatov, Jagić, so že zdavnaj dokazali, da je razmerje ukrajinskega naroda do ruskega isto kakor vseh drugih slovanskih narodov mej seboj, in je torej tudi ukrajinski jezik tvoril z ruskim en jezik k večjemu v tistih predzgodovinskih časih, ko so še vsi slovanski narodi tvorili eno samo pleme in govorili en sam jezik. O tem danes nihče več ne dvomi. Toda noben narod na svetu ni zadel pri svojem narodnem razvoju na toliko ovir kakor ukrajinski. Saj še danes, ko vsak drugi tlačen narod nese svojo narodno zastavo visoko vzvišeno nad vse stranke, ko se n. pr. vsak Slovenec, naj je že konservativen, ali liberalen ali socijalist, zaveda, da je sin slovenskega naroda — danes obstoja mej Ukrajinci stranka, ki ne priznava Ukrajincev za samostojen narod, in ki skuša na vse mogoče načine zatreti narodno življenje ukrajinskega naroda. Vzrok tega pojava med Ukrajinci ni kakršnokoli etnično sorodstvo z moskali¹, ampak le politični oziri so vplivali na postanek te stranke. Karakteristično je dejstvo, da se napredni elementi v Rusiji obračajo od moskalofilov kot od popolnoma demoralizirane skupine.

Ukrajina je bila za Rusijo vedno vprašanje njene državne moči. S tem da je podvrgla Ukrajino je postala Rusija naenkrat država prve vrste v Evropi. Zato tudi je ruska vlada že v začetku XVIII. stoletja začela zelo energično svojo obskurno rusifikatorično politiko. Na videz se je celo posrečilo ti vladi doseči svoj cilj; todo po veliki revoluciji leta 1905., ko so odpadle verige, ki so oklepale vse nevladne narode v Rusiji, je Ukrajina poslala v drugo durno svojih 47 poslancev, in ti so kot prvo točko svojega programa postavili avtonomijo Ukrajine. Tako se je pokazalo, da si ukrajinski narod kljub najkrutejše politike ruske vlade ni dal izdreti najdražjega zaklada vsakega naroda — jezika in narodne zavesti. Ker se je v Rusiji z ukazom leta 1876. izključil ukrajinski jezik iz šole, cerkve, literature, znanosti in celo iz rodbine, ker se je šlo tako daleč, da so pošiljali za ukrajinsko besedo, ki si jo je kdo drznil ziniti, na težko delo (Katorge) v Sibirijo, — se je vse duševno življenje Ukrajine osredotočilo in se deloma še sedaj osredotočuje v Galiciji, ker tu živi pod avstrijsko krono tisti srečni del ukrajinskega naroda, ki se more svobodno organizirati, govoriti in pisati v materinem jeziku. Avstrijska vlada se je vedno bala tega središča duševnega življenja Ukrajincev, ker je videla v tem veliko nevarnost za svojo rusifikatorično politiko. Zato je prav rada izrabila zase dogodek, ki se je zgodil v tridesetih letih XIX. stoletja v panslavistični propagandi profesorja Pogodina. On je namreč prišel takrat v Galicijo in

¹ Rusi. — Tako nazivajo včasih Poljaki kakor Rusini Ruse. Primeri pri starejših naših pisateljih Moškovit, Moskvičan v istem pomenu. Op. ur.

tu začel širiti misel o enotnosti Ukrajincev z Rusi («adín car adín naròd») in si pridobil skupino nezavednih Ukrajincev, ki so se podali v zveze z ruskimi panslavisti. Takrat pa se je sešlo v Lvovu (leta 1848.) sto učenih Ukrajincev, protestiralo proti taki propagandi in manifestiralo v smislu, da Ukrajinci nimajo nič skupnega z Rusi. Ruska vlada pa, kakor sem že prej omenil, skuša izrabiti to za se in pošilja velike svote moskalofilski stranki v Galicijo, da bi se ta mogla tem lažje boriti proti svojim bratom — Ukrajincem v Galiciji. Radi teh podpor od strani ruske vlade je morala nastati v moskalofilski stranki velika demoralizacija.

Po rusko - japonski vojski je bankrotirala ruska vlada in ni mogla pošiljati podpor svojim najemnikom v Galiciji; vsled tega pa je nastala mej njimi velika nezadovoljnost. Organizacija se je začela majati in zdelo se je, da se bo razletela. Takrat pa ji je priskočil na pomoč neki drug činitelj. Po novem volivnem redu bi imelo 3½ milijona Ukrajincev v Galiciji dobiti nad 40 poslancev v državni zbor, potem pa bi bilo ogroženo stališče Vsepoljakov v Galiciji. Zato so se združili v volivnem boju ti zadnji z moskalofili proti Ukrajincem. Po nečuvjenih mahinacijah se je posrečilo tej zvezi, da je pridobila nekaj ukrajinskih mandatov, in tako je dobil ruski (?) narod v Galiciji pet zastopnikov v avstrijskem državnem zboru. Podobnih, časih še hujših mahinacij se je posluževala imenovana zveza tudi pri zadnjih volitvah v deželni zbor. Nastop te zveze je bil povod, da je 12. aprila 1908 ukrajinski visokošolec umoril gališkega cesarskega namestnika grofa Andreja Potočkega. In kakšna ironija usode! Mnogo izmed prvih današnjih poljskih magnatskih rodovin, tako Potocki, kakor Szeptycki, Sapiecha, Sanguszko, Dzieduszycki in druge so se popoljščile pod vplivom pritiska od strani poljske vlade v XVI. in XVII. stoletju.

In danes podpira moskalofile vsepoljska stranka v boju proti ukrajinskemu narodu in proti vsem njegovim kulturnim stremljenjem! V državnem zboru izkušajo preprečiti moskalofili vsak ukrajinski načrt. Čeprav dobro vedó, da za se nimajo najmanjše koristi. Ko je n. pr. poslanec Markov vložil peticijo na vlado, da bi vpeljala ruščino v Galiciji, je konstatiral ministrski predsednik baron Bienert, da v Avstriji ruskega naroda ni, zato taka peticija nima nobene podlage. Tako je vsa politika moskalofilov v državnem zboru čisto negativna. Žal, da uživa ta stranka simpatije nekaterih parlamentarnih klubov, predvsem češkega in jugoslovanskega. Če na to vpliva tudi nova panslavistična struja, ki v Rusiji temelji le na manji velikosti (ne pa na kakih humanitarnih stremljenjih), pri drugih slovanskih narodih pa ali na ozko egoističnih ciljih, ali pa tudi na nepoznanju razmer v Rusiji, kamor so obrnjene oči vseh panslavistov — kljub temu ni protežiranje demoralizirane frakcije v ukrajinskem narodu niti najmanj opravičeno.

Te zame nerazumljive simpatije poslancev, se prenesó nekritično na slovansko mladino, o čemer priča ravno dejstvo, da so se shoda, o katerem sem o početku govoril, udeležila oficijelno v prvi vrsti nekatera jugo-

slovanska društva (»Slovenija«, »Sava«, »Zvonimir«, »Борна«.) Jaz niti najmanj nočem pripisovati tega stališča jugoslovanskih dijakov njihovi slabi volji, mislim le, da oni ne poznajo pravega razmerja cele zadeve. Toda krivdo tega nepoznanja pa mirno lahko pripišem njim samim. Tu na Dunaju namreč bi se vsak, ki bi se za to vprašanje kaj brigal, brez težave lahko poučil o celi zadevi. Ukrajinsko akademično društvo »Sič« ni le enkrat dalo prilike do zblizanja in sporazumljenja z vsemi slovanskimi društvi, a vendar do danes živi v dobrih odnošajih še samo z društvom dijakov iz Rusije. Vzrok temu je ravno ta, da vsa druga slovanska društva nočejo pretrgati zvez z »Bukovino«, društvom moskalofilov iz Galicije in na ta način eo ipso priznavajo njihova stremljenja in ideale.¹⁾ To je za nas zelo neprijetno ali tudi s takim položajem smo se že sprijaznili, tembolj, ker nam to našega boja čisto nič ne otežkočuje. Mi kljub temu trdno verjemo v to, da mora nazadnje zmagati resnica in da se bomo po zmagi nad vsemi našimi sovražniki, približali kmalu oltarju luči in svóbode.

D u n a j, v aprilu 1909.

¹⁾ Tudi meni se zdi, da je tako nerazumevanje razmer od naše strani mogoče le vsled popolne nevednosti v tako v živo segajočih slovanskih vprašanjih, kakor je ukrajinsko v Avstriji. To se tiče seveda le dijaških krogov, ki bi ne smeli poznati drugih ozirov kakor resnice, saj smo dijaki, ki povsod stikamo za resnico. V to, kar delajo politiki, se nočemo in ne smemo vtikati; oni že vedo, kaj delajo, in so zato tudi sami odgovorni, na drugi strani pa se naše simpatije ne smejo obračati tja, kamor se slučajno obračajo simpatije naših politikov. Op. ur.

Visokošolsko dijaštvo.

Pravna fakulteta v Ljubljani. »Slovenec« št. 81. (10. aprila 1909.) je priobčil pod tem naslovom kratek, dobro premišljen članek, kjer neki — č opozarja najprvo na to, da je treba več resnosti v tem vprašanju. Mesto krika naj nastopi sistematično delo. Naše vseučilišče mora postati zavod, ki bo stal na višini časa in tekmoval lahko z vsemi vseučilišči v sosesčini. Zelo umestna se nam zdi opazka glede vseučiliščnega zbora in priprav.

Nazadnje pa podaja še načrt za stalna predavanja pravne fakultete, ki je sledeči:

I. Pravno-zgodovinski oddelek: zgodovina rimskega prava, institucije, pandekte, rimski civilno-pravni red; cerkveno pravo.

Zgodovina nemškega prava, nemško zasebno pravo; avstrijska pravna zgodovina; zgodovina ostalih zapadno-evropskih prav; zgodovina angleške ustave in uprave; zgodovina slovanskih prav.

II. Pravna enciklopedija, primerjalno pravoznanstvo, mednarodno zasebno pravo; javno mednarodno pravo in pravno modroslovje.

III. Avstrijsko civilno pravo ter civilno-pravni red; kazensko pravo in kazensko-pravni red; avstrijsko trgovsko in pomorsko ter menjično pravo.

IV. Sociologija, politična ekonomija, finančna veda; splošno in avstrijsko državno pravo; jugoslovansko državno pravo; statistika; (višje poljedelstvo in gozdarstvo).

V. Logika in psihologija. Sodna medicina. Slovanski jeziki; nemško, francosko, italijansko ter eventualno angleško. Občna politična zgodovina.

Veliko se je zadnji čas pri nas pisalo o vseučiliškem vprašanju, a toliko resnega in premišljenega malo ali nič. Opozorjamo dijake in druge prizadete kroge na ta članek.

O dijaškem socialnem delu je predaval v dunajskem društvu »Lese- und Redeverein christl. deutscher Studenten« dr. Sonnenschein, voditelj tajništva za socialno dijaško delo v M. Gladbach. Nekaj misli iz vrlo aktualnega govora.

V srednjem veku je dajalo vseučilišče splošno izobrazbo, stik med vseučiliščem in realnim življenjem je bil tesnejši. Čimbolj pa so se začele znanosti cepiti in specializirati, tem večji je postajal prepad med univerzo in splošnostjo. Poleg tega je bil dijaštvu vzor le vrček in krok. Posledica je bila, da so prihajali v življenje ljudje, ki zanj niso imeli smisla, in ljudstvo je izgubilo do svoje inteligence zaupanje.

Sedaj se je tudi dijaštvo tega ponekod zavedelo; osvetiti se pa morajo čim najširši dijaški sloji. Zakaj mora dijak socialno delati?

Dolžan je to svojemu bodočemu poklicu. Kako naj dela pozneje za ljudstvo, pozna njegove skrbi in težave, če ga ni poprej opazoval in študiral? Govornik je napravil v industrielnem kraju enketo o vprašanju, koliko jih pozna ondotno tekstilnico. Tretjina dijakov sploh ni videlo znotraj tovarne, mimo katere so hodili dan za dnevom. (Pri nas je to še slabše.) Gotovo jih je 80 odstotkov, ki ne vedo, kako se izdelujejo vozni listki, kakšno je železniško delo itd.

Dijak mora iti med ljudstvo, da izruje iz njega ono nezaupanje. Dolžan je pa tudi, da pomaga pri izobraževanju naroda.

Ugovori ne veljajo.

Dijak ni za to stvar, ampak starejši. A začeti je treba v teh letih, ko je duh bister, volja prožna, ko se zlahka zbudi navdušenje. Delo za ljudstvo zahteva požrtvovalnosti, ta pa ne bo lastna onemu, ki se je ni privadil v mladih dneh.

Dijak ima preveč stanovskih in družabnih dolžnosti. Zato nima časa. Seveda je socialno delo delo prostega časa. Navadno je prosti čas posvečen družabnosti, športu itd. A pozabiti ne sme dijak, da je in mora biti občevarje z ljudstvom njegova najvažnejša, a tudi najzvijšenejša družabna dolžnost. Čas za to pa mora dobiti.

Ugovarjalo bi se, da to gibanje škoduje burševstvu in ohranitvi njegovih tradicij, kar pa ni res, ker te ideje se lahko ustvarjajo v organizacijah, ki obstajajo poleg burševskih korporacij, oboji organizaciji se lahko kaj lepo izpopolnjujeta. (Govornik ima pred očmi posebne nemške dijaške razmere.) Nemški dijaki, ne izvzemši katoliških, se krčevito drže svojega dijaškega commenta, svojih pesmi in navad. Zdi se nam pa, da kar je lepega in idealnega v tem življenju večkrat splava, ne po vodi, ampak po pivu. Nemški burši so vsaj v Avstriji največji pijanci, nekoliko boljši so katoliški, a do resnejšega dela so se začeli tudi šele v novejšem času popenjati. Nato daje govornik sliko praktičnega delovanja. O nekaterih točkah je bilo v »Zori« že govora. Med letom dijaki obiskujejo vse znamenitosti vseučiliškega mesta, sodelujejo pri Vincencijevi družbi, vodijo kurze za delavce. Dobro je povdarjal govornik: ne v gostilni, pri delu, pri takih kurzih se izpozna pravo ljudstvo v svojem teženju po izobrazbi, po prosveti. Velike važnosti je delo v počitnicah. V četah do pet glav študirajo dijaki socialno življenje. Vodijo starešine organizacij, ki tudi pokrivajo vse stroške. Letos bodo pričeli s počitniškimi delavskimi kurzi. Predavanja so želeti, a večkrat bodo imeli več uspeha izobraževalni večeri, ki jih priredi več dijakov skupaj. Tako omenja večer, posvečen narodni pesmi, ki ga je priredilo pet dijakov s predavanjem, petiem, igranjem.

Posebne važnosti za mladega človeka pa je, da vidi revščino in trpljenje. Zato morajo izkušati Vincencijeve družbe, da ga ni dijaka v njihovem okraju, ki ne bi bil kdaj obiskal bolnika.

Najnovejše je pa takozvana »Gemeinschaftsarbeit«, to so poizkusili lansko leto v Kolinu. 15 dijakov je šlo od 8. do 18. oktobra preteklega leta v hišo, kjer stanujejo pomočniki, bodisi domači ali potujoči, navadno jih je tam 200 do 300. S temi pomočniki so živeli dijaki skupno, v isti sobi spali, pri isti mizi jedli. Imeli so zanje predavanja, obiskovali tovarne in dobredelne zavode, ogledovali

muzeje itd. Udeleževali so se dela usmiljenosti v Vincencijevi družbi in se tako izučili praktično za socialno delo.

Ce bo dijaštvo tako delalo, tedaj bo inteligenca sula blagoslova na ljudstvo, iz katerega bo kילו zaupanje in vera v silo, ki jo daje zveza med njim in njegovimi naravnimi voditelji.

M. B.

Krakov. Na tukajšnji univerzi so se vršili v decembru in januarju trije splošni akademični shodi. Prva dva so priredili akademiki v zadevi rusinskih kateder na Lvovskem vseučilišču. Hoteli so namreč protestirati proti namestniku Bobrzyńskemu, ker je število rusinskih kateder lansko leto zopet povišal za dve. — Toda radi neugodne konstelacije strank sta bila oba shoda razbita.

V januarju pa so sklicali tretji shod, ki je razpravljaval vprašanje, kako proslaviti stoletnico rojstva največjega poljskega lirika, romantika in dramatika Julija Slovackega. Osnoval se je posebni akademični komite, ki bo v zvezi z narodnim komitejem preskrbel vse potrebno za prevoz Slovackega iz Pariza v kraljevsko kripto na Vavel. Dalje so akademiki sklenili izdati posebno slavnostno knjigo v spomin Slovackemu. Ta knjiga bode obsegala monografije, poezije itd. izključno izpod dijaških peres. Osnovali bodo prosvetne akademije po celi deželi, vršila se bodo predavanja po celi deželi o Slovackem in njegovih delih. Z eno besedo, duha velikega genija in prvaka hočejo zanesti v zadnjo kmečko hišo — v zadnjo gorsko vas.

J. S.

Glasnik.

Promovirala sta: g. Bartol, starešina »Danice«, na vseučilišču na Dunaju iz prava, in g. Šorli, starešina »Zarje«, na vseučilišču v Gradcu iz modroslovja.

Hrvatsko katoliško akademsko društvo »Domagoj« si je na občnem zboru dne 14. marca izbralo novi odbor: Predsednik: Velimir Deželić, stud. phil.; podpredsednik: Luka Janjić, cand. iur.; tajnik: Marin Katalinić, stud. phil.; blagajnik: Petar Rogulja, stud. iur.; knjižničar: Vladimir Cicak, stud. iur.; arhivar: Josip Lukačin, stud. phil.; revizorja: Marko Rebac, stud. iur., Dimitar Vac, stud. phil.

»Danica«. Po Božiču sta se vršila dva občna zbora, dva prijateljska sestanki in en zabavni večer. Na enem prijateljskem sestanku je predaval tov. A. Veble »o jugoslovanski avtonomiji in hrvaško-ogrski nagodbi«, na drugem tov. Fr. Stelč »po Donavi od Budimpešte do Belgrada«. Na pustni večer se je vršil v navadnem »Daničinem« lokalu »Trötter, zum Magistrat« v I. okraju, dobro zasoljen zabavni večer. — Ustanovil se je tudi znanstveni odsek, ki je izmed vseh odsekov najbolj obiskan in obeta tudi najlepše sadove. Vsak teden se vrše sestanki, kjer se čitajo znanstveni sestavki članov ali pa se vrše diskusije o kakem aktualnem dnevnem vprašanju (tako do sedaj o alkoholnem vprašanju). Odsek si ustanavlja tudi lastno znanstveno knjižnico. — 7. februarja 1909. je uprizorila »Danica« v češkem narodnem domu v zvezi s »Stražo« Govekarjeve »Rokovnjače«. »Straža« je obhajala s tem svojo petletnico. Slavnostni govor je govoril gosp. državni poslanec dr. Jan. Ev. Krek. Sodelovalo je tudi »Daničin« kvartet na lok in pevski zbor, oboje pod vodstvom gosp. M. Bajuka. — Pri volitvah za drugi tečaj se je izbral sledeči odbor: t. Janez Mazovec, predsednik; t. Ješe, podpredsednik; t. Sušnik, tajnik; t. Muri, blagajnik; t. Joža Basaj, gospodar; t. Pernč, knjižničar.

Frst.

Iz »Zarje«. Vkljub primeroma malemu številu članov (21) je razvila »Zarja« v tekočem zimskem tečaju najživahnejše delovanje. Ustanovili so se in delujejo sledeči klubi: Organizacijski (načelnik A. Ogrizek), obrambeni (I. Česnik), časnikarski (I. Česnik, potem A. Ogrizek) in znanstveni (M. Malnerič). Petje v društvu vodi t. Malnerič. V društvu so se vršili prijateljski sestanki, na katerih so se obravnavale društvene in živendruštvene zadeve. Predavala sta: M.

Malnerič »o zgodovini Bosne in Hercegovine in njenih gospodarskih razmerah pred letom 1878.« in A. Ogrizek »o razbremenjenju kmečkih posestev«. V kršč. izobraževalnem društvu »Domovina« so predavali: 15. novembra: A. Breznik »o človeškem organizizmu«; 22. novembra: A. Arnšek »o jetiki« in 29. novembra: I. Česnik »kako je bilo mogoče, da se je židovstvo ohranilo do danes«. Poleg tega so člani »Zarje« sodelovali tudi pri pevskem zboru »Domovine«. O božičnih počitnicah so »Zarjani« priredili 29 ljudskih predavanj, ki so naznanjena v poročilu »Slov. dijaške zveze«.

»Slovenska dijaška zveza« je priobčila v »Unionu« oglas, v katerem se obrača na katoliške Nemce naj ne podpirajo »Südmarke« v njenem protikatoliškem delovanju in jim predočila delovanje imenovanega društva v Št. Ilju na Štajerskem. Prihodnjic priobčimo oglas v celoti, ker je zanimiv radi podatkov oprtih na dejstva.

Srednješolsko dijaštvo.

Srednje šole v Avstriji. Po uradnem izkazu naučnega ministrstva je v šol. letu 1908/09 v Avstriji 267 gimnazijev in realnih gimnazijev in 141 realk. Po učnem jeziku je gimnazijev: 127 nemških (47,5 %), čeških 53 (19,8 %), poljskih 56 (20,9 %), rusinskih 7, srbohrvaških 5, slovenska 1 (!), laških 6 in utrakvističnih 12 (nemško-slovenske na Kranjskem in Štajerskem, nemško-rusinske in nemško-rumunske v Bukovini in češko-nem. pri Strahovski akademiji v Pragi. Realk pa je po učnem jeziku: nemških 79 (56 %), čeških 45 (31,9 %), poljskih 11 (7,8 %), laške 4, srbohrvaška 1, utrakvistična 1 (nemško-slovenska na Kranjskem). Na vseh gimnazijah je 91.626 dijakov (meji temi 2318 dijakini); na realki pa 46.375 dijakov. Največ gimnazijcev je v Galiciji (32.046 na 62 gimnazijih, največ gimnazijev pa na Češkem (69 s 17.168 dijaki). Najmanj gimnazijcev je na Solnograškem (557 na 2 zavodih). Največ realcev je na Češkem (15.169 na 44 zavodih), najmanj na Solnograškem (322 na 1 zavodu). Na Kranjskem je 2026 gimnazijcev (7 zavodov) in 799 realcev (2 zavoda). — 10 državnih gimnazij se je izpremenilo v osemrazredne realne gimnazije novega tipa, in sicer 3 nemške (2 na Dunaju in 1 v Gmundnu) in 7 čeških.

Nov učni načrt za gimnazije. Ministrstvo za uk in bogočastje je izdalo v odloku z dne 20. marca 1909, št. 11.662, nov učni načrt za gimnazije v Avstriji, ki je izšel v »Verordnungsblatt für den Dienstbereich des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht, Jahrgang 1909, Stück VII.«

Napredek znanosti in didaktike v zadnjem desetletju, mnogoteri rezultati poskusov v šoli v zadnjih letih, kakor tudi posebno posvetovanja lanske srednješolske enquete v ministrstvu za uk in bogočastje so dali smer tej izpremembi.

Osnovni temelji organizacije gimnazij ostanejo neizpremenjeni, pokazalo se je pa dobro za razširjenje splošne dijakove izobrazbe, da se bolj povdarjajo v šoli realistični predmeti, kakor tudi časovni napredek posameznih strok. Tudi zanaprej se varuje posebnost humanističnega gimnazija, na drugi strani pa naj ima učenec dosti prostega časa za učenje modernih jezikov, prostih predmetov in telesno izobrazbo.

Vse se je skušalo zasnovati bolj enostavno, tako da so posameznosti, ki so brez pomena za splošno spoznanje se s predmetom, odpadle, na drugi strani se je pa moglo marsikaj potrebnega pridejati.

Povsodi se je oziralo na učenčeve duševne zmožnosti in se povdarilo medsebojno razmerje posameznih predmetov.

Zopet se povdarja pomen predelavanja snovi v šoli, ker bo tako učni uspeh večji.

Kot obvezna predmeta se vpeljeta tudi prostoročno risanje in telovadba. Vpeljala se bosta pa s časom, kakor pač dopuščajo krajevne razmere.

Novi učni načrt naj se vpelje že z začetkom šolskega leta 1909/1910 v spodnjem gimnaziju in 5. razredu, v drugih razredih naj se pa vpelje v prihodnjih

letih, tako da bo s šolskim letom 1912/1913 novi načrt že v vseh razredih vpeljan.

Matematika se bo 1909/1910 po novem načrtu učila le na nižji gimnaziji; fizika v 4. razredu to leto še po starem načrtu. Kar se tiče nalog, veljajo novi predpisi takoj za vse razrede.

Sledi novi urni red.

Predmet	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Skupaj
Verouk	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Učni jezik	4	4	3	3	3	3	3	3	26
Latinsko	8	7	6	6	6	6	5	5	49
Grško	—	—	5	4	5	5	4 (5)	5	28 (29)
Zgodovina	—	2	2	2	3	4	3	^{I. t. 4} _{II. t. 3}	20 (19)
Zemljepisje	2	2	2	2	1	1	—	—	10
Matematika	3	3	3	3	3	3	3	2	23
Naravoslovje	2	2	—	3	3	2 (3)	—	—	9 (10)
Fizika in kemija	—	—	2	—	—	—	4	^{I. t. 3} _{II. t. 4}	12 (13)
Propedeutika	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Risanje	3	3	2	2	—	—	—	—	10
Pisanje	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Telovadba	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Skupaj	27	27	29	29	28	28 (29)	28 (29)	28	224 (226)

Listek.

Boj za slovensko vseučilišče. Spisal Andrej Veble. V Ljubljani 1909. Založila in izdala »Slovenska dijaška zveza«. Cena 50 h.¹ — V prvem delu se peča pisatelj z zgodovino slovenskega vseučiliškega vprašanja in ugovori proti istemu. V drugem utemeljuje opravičenost naših zahtev in razmišlja o koristih vseučilišča za dijaštvo in narod. V tretjem se ozre še na razmerje vseučilišča do svetovnega naziranja in podaja na koncu vzorec za peticije za slovensko vseučilišče. — Mislim, da je čisto brez pomena pretekati se o tem, ali je bila ta brošura potrebna ali ne, kdor pozna razmere, bo vedel, da je njena mati nujna potreba, da se razjasni pred celim narodom to vprašanje. — Ali je srečno zasnovana? Tudi o tem prepuščamo sodbo drugim. Vender pa pravi narodni pregovor, da se dobro blago samo hvali, po naši brošuri pa se je precej prve dni z velikim pridom seglo, zato mislim, da se tudi drugim ne zdi najslabša. — Ali bo pa imela kaj uspeha? Govorila bo zgodovina. Spremlja pa jo naša želja: Bog ji ga daj kar največjega! — Dolžnost vsakega slovenskega dijaka je, da pozna dobro zgodovino in zagovore našega vseučilišča. Kar je v ti brošuri, zadostuje vsakemu vedeti, na drugi strani pa je tudi potrebno, da vsak vé. Ako kaj zahtevamo, moramo isto tudi dobro poznati. Iz tega ozira naj bo ta brošura posebno dijakom najbolj priporočena.

Frst.

¹ Kdor naroči vsaj 10 izvodov, jo dobi po 30 h izvod!

Ženski glasnik.

Iz Ljubljane. Gospod urednik! Evo Vam dokaza, da tudi ženske znamo držati besedo. Vaše navduševalno pismo in vztrajna energija našega malega »znanstvenega krožka« sta rodila prvi sad, ki Vam ga v imenu sotovarišic pošiljam na ogled. Storite ž njim, kakor Vam drago, uverjene smo, da nam Vaša modra beseda in naša krepka volja ustvarita neustrašeno legijo zavednih naših gospodičen. Število članic »Znanstvenega krožka« se je v kratkem podvojilo. Kajne da, lepo znamenje! K skupnim sestankom se shajamo enkrat v tednu. Udeležba je vsakikrat polnoštevilna. Osnovale smo si odbor in začrtale tudi program, ki nam v bodoče boji zvezda-vodnica. Pišite še kaj, tudi me se hočemo za Vaš vzorni list potruditi.

»**Soziale Frauenbildung**« je naslov knjigi, ki jo je preteklo leto izdala znana prvoboriteljica nemškega ženskega gibanja Alice Salomon. Pregledno pisana, 96 strani obsegajoča knjižica je nastala iz predavanja, ki ga je pisateljica govorila o priliki, ko se je v pruskem državnem zboru obravnavalo aktuvalno vprašanje o izobrazbi mladega ženskega naraščaja. Pruski naučni minister namreč je po daljši debati v državnem zboru označil dvojno pot, ki naj bi po njej ženska mladina dosegla izpopolnitev v izobrazbi. Za deklice, ki se hočejo posvetiti znanstvenemu poklicu, vseučiliškemu študiju, naj bi se ustanovil nekak pripravljalni tečaj, imenovan »študijski zavod«. Sistematično nadaljno izobrazbo za posamezne praktične stroke pa naj bi posredovala takozvana »ženska šola« — namenjena zlasti deklicam od 17. do 20. leta.

Knjižica obsega dva dela. Prvi utemeljuje nujno zahtevo, da se v učni načrt »ženske šole« sprejme zlasti predmete, ki se v prvi vrsti nanašajo na socialno izobrazbo ženske. Drugi del tvori celoto za se ter podaja praktična navodila za izobrazbo o socialni pomoči. Posnemimo nekoliko glavnih misli iz obeh delov!

V današnjem času znanstvo in kultura čimdalje bolj napreduje. Toda kljub temu hitremu napredovanju se pojavlja žalostno dejstvo, da napredek kulture in znanstva ne rodi zaželjenih uspehov. Naraščajoče znanje nikakor ne vodi do boljšega blagostanja ne razumnosti nižjih slojev. Socialna beda se z dnem množi vsepovsod. Odkod to? Odkod naj nam zasije žarek upanja po rešitvi? Odkod naj pride pomoč? Alice Salomon odgovarja kratko, pa jedrnat: Današnje komplicirane socialno - gospodarske razmere more uspešno ozdraviti le življenjska moč vzvišene krščanske misli. Dejanjsko krščanstvo ne obstoja le v spoštovanju starišev in ljubezni do bližnjega, ampak tudi v tem, da o ljudeh, s katerimi nas kakoršnikoli odnošaji družijo, vidimo svojega bližnjega. Dolžnost, oživiti in z novim duhom prepajati to zadrugiško, starokrščansko misel, je naložena šoli. Pa kaj stori današnja šola? Mladine ne vodi k Bogu, vodi jo od Boga in ne uvideva, da narod, čigar mladina se odtuja Bogu, brzih korakov hiti v lastno pogubo, v svoj propad. Bogu se odtujujejo tudi nižji in višji sloji. Vzroka bogoodtujenja nižjih stanov je iskati v bogomržju višjih stanov. Kdor ne pozna praktičnega krščanstva, komur je Rešitelj sveta le občudovanja vredni človek in velik ljudski demagog in nič več, ta gotovo ne pozna dalekosežnega pomena krščanskega nauka: la č n e n a s i t i t i. Krilate besede: svoboda, bratstvo, enakost, so dandanes prazne fraze. Rodilo jih je staro krščanstvo in realizovalo njih pomen. Prvoboritelji svobodne misli, francoski revolucionarji, so jih ukradli krščanstvu, a jih niso znali uporabljati. Vrgli so jih med nerazodno samo, so za hip preslepili zapeliani proletariat in ga izročili veliki industriji v roke. Velika industrija je omajala vezi med pravno in religijo, odpravila vsaki odnos med bogatim in revnim ter položila kal, ki je poglala najgloblje odtujenje med delodajavcem in delavcem. Velika industrija je atomizirala človeško družbo. Pozabila je, da smo člani ene celote, ni pomislila, da škoda, povzročena posamezniku, izpodkopa je uspevanje celote, ni vpoštevala, da so vsi — veliko in nizko — en velik skupen organizem. Pomanjkanje medsebojnega

nepoznanja in sočutja je rodilo brezdno gorja. Neki angleški socialni reformator je rekel: »Da moremo ljubiti, moramo poznati tiste, ki jih hočemo ljubiti.« Naš čas bolega na raznih boleznih, ampak ena najhujših je duševna in nravna bolezen. Beda današnjih dni ni toliko beda posameznika, marveč veliko bolj beda celote. Prepad med bogatim in nizkim se tudi dandanes še ni vzravnal. In vendar vemo, da bogatin brez siromaka ne more živeti. Ali se morejo vzdržavati reveži brez bogatina? Kdor premišlja primitivno stanje naših prednikov, bo na označeno vprašanje nehote primoran dati pozitiven odgovor. Današnje komplicirane razmere na polju gospodarskega življenja si je težko misliti brez kapitalizma, ampak resnično je, da je človek vseh časov — v kakoršnihkoli oblikah — živel od dela svojih rok. In nižji sloji delajo! Eksistenca duševnih delavcev je zavisna od eksistence težakov.

V pojmovanju teh ozkih odnošajev more prepad, ki se pojavlja v bitju in žitju, v mišljenju in čustvovanju imovitih in neimovitih stanov, izvirati predvsem iz pomanjkanja čuta pravičnosti. To pomanjkanje se zlasti opaža v takozvanih »srednjih stanovih«. Skušnja tako govori. Mož dela, žena uživa. Žena družbi, ki zanjo skrbi, ne plačuje potentakem nikakega davka. Nihče tako bore malo ne pozna življenja svojega naroda, kakor deklica, ki si domišlja »višjega stanu«.

Kdo je tega kriv? Šola, njena učna metoda in učiteljske moči, ki ne umevajo ali nočejo umevati resnosti časa, in ki mnogi izmed njih preradi pozabijo, da so izšli iz lastnega ljudstva. Zato pa naj bi to nasprotje med »višjim in nižjim žentvom« vzravnale nove »ženske šole«, katerih pomen po besedah slovečega Johna Ruskina bodi: Ženske ne toliko naučiti, česar preje niso vedele, ampak veliko bolj narediti iz njih, kar prej niso bile.

Na katere učne predmete naj bi »ženske šole« v prvi vrsti obračale svojo pozornost? Predvsem naj bi se poučevalo:

1. Narodno gospodarstvo. Kdor hoče med narodom za narod uspešno delati, mora poznati narod, njegovo dušo, njegov zgodovinski razvoj.

2. Državoznanstvo — pouk o umevanju pravic in dolžnosti, ki jih ženska ima do družine, občine, države. V jasni, lahko umljivi obliki naj bi se obrazložile tudi dolžnosti, ki jih država — celoten organizem — ima do poedinih organov, tako: medsebojno vzdrževanje in podpiranje, postavopravno sodelovanje ljudstva v postavodajih, upravi i. dr.

3. Uvod v problema socialne etike. Individualistično naziranje in subjektivistične zmote vzbude v mladini nekaj bolehen nagon po svobodi, po nebrzdanem izžitju. Na jeziku nosi lepe besede za domovino in narod, a duh je ubit, volja pa pckopana na dnu mlakuže. Pred slabim čtivom mladega naraščaja popolnoma ne moremo obvarovati, zato ga pa moramo narediti močnega, da se bo znal ustavljati slabim vplivom, da se bo zavedal, da mora biti član in podpiratelj zdrave družbe.

4. Vprašanje o svetovnem naziranju. Deklico treba poučiti, da je vprašanje o smislu življenja eno onih važnih vprašanj, ki se jim tudi najrazboritejši duhovi ne morejo izogniti.

Drugi del omenjene knjižice podaje razen praktičnih navodil o socialni izobrazbi tudi seznam že obstoječih podobnih ženskih šol. Na Nemškem sta doslej dve taki šoli, ena v Berlinu, druga v Charlottenburgu. Poizkusni tečaj za izobrazbo v socialni sopomoči eksistirajo tudi v Curihu, na Dunaju, v Budapešti, v New Yorku (New York School of Philantropy), v Bostonu (School of Social Workers), v Chikagu (Chicago Institute of Social Science), v Amsterdamu in Londonu (School of Sociology and Social Economics).

Plemeniti načrti Alice Salomon so se v nekoliko realizovali že lansko leto. Predstojništvo »Berolinskega društva za ljudsko vzgojo« (Pestalozzi - Fröbelhaus) in predstojništvo »Dekliško - ženskih skupin za socialno sopomoč« je že med tiskanjem navedene knjižice sklenilo, da otvori v okt. 1908 v Berlinu »Socialno žensko šolo«. Uspehe bo zapisala zgodovina bodočnosti. Res je: znanje je moč, ki vsposablja k pomaganju in zdravljenju; a res je tudi, da bo v novih oblikah socialnega dela le delovanje onega plodnosno, ki bo z močjo in znanjem združeval karitativno delo.

Ida T.

I. Mohorov:

Veliki petek.

Legenda iz zbirke „Romantika“.

1.

Krvava zarja nad gorami,
pokojna med gorami vas;
do cerkve mnogi spè s solzami
pomolit se v večerni čas.

2.

Nad božjim grobom vzduh samotne,
pred grobom luči bled trepet
poljublja mrzle svete kote,
poljublja usten tih šepet.

3.

1 In k materi se nague dete:
Kdo, mama je tak zloben bil,
da rane mu je tak neštete
zadal in Bogeke ubil?

4.

Nasmehne bridko se ženica,
z otrokom cerkev zapusti;
na nebu vžiga se zvezdica
in dan blede in dan blede ...

5.

Pred krčmo kdo na cesti trdi
krvav, razbit na tleh leži?
Kdo so nevsmiljeniki grdi,
ki bili so ga do krvi?

6.

S solzami se približa žena
— umika dete se plašno —
povpraša ranjenca iskrena:
Kdo ti je storil revež to?

7.

Pokonci ranjenec se skloni
nasmehne se bolno in dé:
Zadali rane so mi oni,
ki notri v hiši tej sede! ...

8.

Pri igri strastni razigranih
sedi za mizo troje mož,
na licih jim igra pijanih
pohlep — a roka stiska nož ...

9.

Med nje pogumna žena plane:
Ljudje, recite, ni vas sram?
Vas smrt Boga celó ne gane?
Kaj storil vam je revež tam?

10.

Osupli se možje ozrejo:
ko mimo okna Krist je šel,
oči se grešne jim odprejo,
— na glavi trnje je imel ...

Lea Fatur:

Navzgor . . .

Črtica.

Bil je dan po veselici. Mira je vstala okoli poldne. Pogledala je bele rože na oknu. Spomin sinočnega veselja. Kako so žarele sinoči . . . Žarele kot je žarela ona, ko je prejemale dar čestilcev. Kako so dehtele sinoči . . . Dehtele kot pokloni čestilcev.

Danes povešajo klaverno glave. Danes so trudne, uvele. In trudna, bleda je tudi mlada kraljica sinočne veselice. V belem svitu dneva se ji zdijo prazni, brez duha, vsi tisti pokloni. Naštudirani. Isti za njo kot za druge.

Pri velih cveticah sloni Mira. Slike sinočnega večera hite mimo njene duše. Oh plesala je! Strastno — objestno. Hitela iz roke v roko. Plesala je. Ne toliko zaradi lastne zabave, nego, da jezi druge, ki sede tako žalostno, dočim obkroža njo roj mladih čestilcev. Radovala se je svojih zmag. Bila je duhovita, krasna. Matere cvetočih in uvelih zakonskih kandidatinj so gledale nevoljno na njo. Kaj vleče vse nase — saj se ozirajo one na tega — na onega. Kaj ji ni dovolj ubogi Vedež, ki bi lahko dobil kaj družega, boljšega . . . Jezile so se druge matere, a njena je žarela ponosa: Najlepšega, najboljšega izbere svoji umni, ljubljeni hčerki. Ugodno življenje v krilu ljubezni preskrbi dragi edinici. Vedež, nadopolni, mladi doktor, se obnaša nocoj, kot bi bil že zaročen — in Mira, sicer mrzla, ponosna, je nocoj tako nagajiva, ljubka.

Seveda. Omamil jo je valčkov čar, sladke besede, goreči pogledi. A danes — kako prazno in pusto se ji zdi snočno veselje. Kot nekaj, kar je bilo davno, kar se ne more, ne sme povrniti. O da se povrne, da poleti še enkrat kot snoči po gladkem parketu, da občuti še enkrat radost mladosti . . . Ne nikdar! V dnu srca očita tajni glas: Mira — kaj ti niso polnile nekdanj druge težnje mlade duše?

»Mira,« kliče materin vesel glas iz druge sobe, »zaspanka, ti ležiš. a fantje hodijo vpraševat po tvojem zdravju. Vstani — pokaži se vendar.«

Klic sinočnega veselja. Morda se povrne, napolni praznino v duši? Naglo se napravi Mira, stopi v sprejemnico. Pa razočaranje jo prevzame. ko pogleda zaspane zabuhle obraze doktorja Vedeža in njegovih dveh spremljevalcev, ki jo pozdravljajo s kupico brinjevca v roki. Zaspani obrazi, hripavi glasovi jo spominjajo kavarne, beznic . . .

»Pčšteno smo krokali nocoj — prav pošteno . . . Pili smo, pijemo na vaše zdravje, gospica Mira . . .«

Doktor Vedež izpije kupico, pogleda goreče — zaspano Miro. Ona oledeni in reče suho: »Če mislite, da postanete na tak način zanimiv, gospod doktor — potem se motite zelo . . .«

»Kaj pa ti je, Mira?« se čudi mati. »Gospica je slabe volje, ni se še naspala,« se nasmehne dobrodušno mlada družba in se poslovi. Mati pa

graja rahlo hčerko. Pa Mira ne posluša. Prevzel, polastil se je je čuden nemir. Gre iz hiše, obišče prijateljice. Povsod namigovanje, čestitanje, več ali menj odkrita zavist. Prazno — pusto. Pride v družbo starejših dam. Razgovarjajo se o ženskem vprašanju. Očitajo mladi nadarjeni učiteljici, da je pozabila tako hitro žensko emancipacijo, da potrdi tudi ona trditev, da je edino zakon ženska sreča, poklic. Burja vprašanj in mislij se dvigne v Mirini duši . . . Imela je nekoč druge težnje, želje.

Pa prišlo je. In zdelo se ji je krasno hoditi ob moževi strani, biti zavidana. Mira! Ali je za te zakon? Navadnja težnja navadnih žensk. Da ji ni treba misliti, se nasloni na moža. Služi mu kot sužnja, ga moli kot Boga. Prav je to, naravno. A ni zate Mira. Kaj si nisi črtala nekdanje druge poti? Nisi hotela biti ženski mladini zvezda - vodnica? Navzgor! je bilo tvoje geslo — a sedaj?

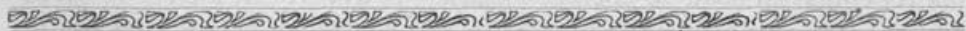
Mira stopi v cerkev. Večer je že, tmina. Pred tabernakljem trepeče luč. Mira poklekne, sklone glavo. Tu se poleže burja vprašanj — tu ji odgovarja tajni glas:

Trnjevo pot popolnosti si si bila izbrala. Svet, želje mladega srca te motijo na ti poti. Moja svečenica si. Ostani trdna. Vodi sestre navzgor. Žensko vprašanje razgreva mlade glave. Za službo in zakon se bore deklice in njih roditelji med seboj. Zabijo na tihe dome prosvete, kjer najde ženska delo, mir.

Zakaj toliko ženskega gorja? Nesrečnih zakonov, nezadovoljnih deklet? Malika vam je postavil svet, sestre — malika, in ve klečite pred njim. Prazno je mnenje sveta. Ni zakon edina ženska sreča, ni iskanje časti, slave. Ženska sreča je v tistem zatajevanju — v vednem delu za bližnjega.

Zidajte samostane. Vanje skrijte, sestre, svoje solzne oči, v njih umirite svoje nezadovoljno srce . . .

Trepeče luč pred tabernakeljem. V beli obleki, pod nevestnim vencom kleči Mira pred oltarjem samostanske cerkve. Nebeško lepoto je zarisala odpoved v njeno lice. Za njo so se zaprla vrata zunanjega sveta. Mladosti sladke boli, prazne želje so za njo. Ne boli jo nepremišljena sodba nerazumnega sveta — ne plaši jo trnjeva pot samozatajevanja. Tolažeče šepetaje tajni glas iz tabernakelja: »Moja svečenica si — vodi sestre navzgor!«

Jason Saviljev:

Hrepenenje.

Noč pomladna nad poljano
polna tajnosti sloni,
meni na samotni stezi
hrepenenje se budi:

Rad bi tja, kjer svod nebeški
strinja se z zemljo,
da bi strgal svetlo zvezdo —
svojo srečo raz nebo . . .

I. D :

Pogovor z Grkom.

Seznanil sem se ž njim v vseučiliški telovadnici. Postal sem bil nanj pozoren vsled njegovega tako nenavadno zvenečega imena. Na Dunaju je mnogo dijakov iz vseh delov sveta. Zanimivo se je seznaniti z zastopnikom kakega naroda, katerega si poznal dosedaj samo iz knjig.

Predstavim se mu. — »Dimitrios B.« — »Smem vprašati, odkodi ste doma?« — »Jaz sem Grk iz Monastera.« — »Kje je ta kraj?« — »Monastera ne poznate? To je mesto z 80.000 prebivalci v Macedoniji.«

Dovolj sem vedel za enkrat. Torej potomec starih Grkov! To me je — klasičnega filozofa — moralo zanimati. In vrhu tega izobražen podanik turškega sultana!

Po telovadbi se je razvnel med nama živahen pogovor. Informiral sem se o njegovih studijah, razmerah v Macedoniji in o marsičem, na kar je baš naneseł pogovor.

»Jaz sem tehnik. Prišel sem v Avstrijo, ker doma nisem nikdar varen življenja. Tudi moj brat je absolviral tehniko na Dunaju ter je sedaj inženir v Atenah. Jaz tudi ne grem nikdar domov na počitnice. Da si lažje predstavljate, zakaj me prav malo mika iti sedaj nazaj v Macedonijo, naj vam povem malo o ondotnih razmerah. Ko sem bil na gimnaziji v Monasteru, so se vršili večkrat boji med kristjani in Turki. To ni bilo nič nenavadnega. Hujše je, ker si stojita poleg plemenskih in verskih nasprotnikov, nasproti.še oba močnejša krščanska rodova v Macedoniji: Grki in Bolgari.« — »Pa zakaj?« — »Vzrok je sledeči: Reči Vam moram, da se ne morem ubraniti vtisa, da se Grkov boji in jih radi tega tlači ne samo turška vlada, ampak tudi evropske velevlasti. In oba ta faktorja ščuvata Bolgare na nas ter sta slepa za krivice, ki jih storé nam Bolgari, dočim gorjé nam, če vrnemo Bolgarom milo za drago. Pred kakimi 20 leti je nastal med nami in Bolgari nekak verski razdor. Do takrat smo imeli z Bolgari čisto enako (grško-iztočno) vero, skupne cerkve, duhovnike in skupnega patriarha. Takrat pa so se Bolgari ločili versko od Grkov. Sedaj imajo Bolgari svoje cerkve in svoje duhovnike, katerih poglavar in načelnik tej bolgarski sekti se imenuje eksarh. Ti dve verski ločitvi se sovražita neverjetno. Pripomniti moram, da narodnostnega boja kot takega pri nas ne poznamo. Prebivalstvo je tako pomešano, da govori, zlasti v mestih, vsak krščanski otrok oba jezika, bolgarski in grški. »Bolgari« pomeni sedaj verskega podanika eksarhovega, »Grki« pa patriarhovega. Grki stanujejo večinoma v mestih in večjih vaseh ter se pečajo zlasti s trgovino. Neredkokdaj se zgodi, da planejo oboroženi »Bolgari« nad »grško« vas ter prisilijo »Grke«, da postanejo »Bolgari«, in obratno. Umori, ropi in požigi so pri tem na dnevnem redu. V Macedoniji postavno smejo nositi orožje samo Turki, faktično je pa nosijo vsi.«

Strmel sem, ko sem slišal ta pripovedovanja. »Kaj pa pravi vlada k temu?«

»Ja, turška vlada!« odgovori Grk z ironičnim nasmehom. »Ta drži z onim, ki uradnike podkupi. Sedanji semipaša za Macedonijo je podkupljen od Bolgarov. Sicer je pa sploh turški vladi po godu, če preganjajo Bolgari Grke, ker nas smatrajo za nevaren element v turški državi. Turek pa sme pri nas storiti kratkoinmalo vse. Da Turek ugrabi kristjanu hčer ali ženo, to niso bajke. Vojaštvo je samo turško, ker kristjanov sploh med vojake ne sprejmejo. Ne zanesejo se na njih zvestobo. Mi bi se sploh ne mogli vzdržavati, obdani od samih nasprotnikov, ako bi ne dobivali denarne pomoči iz kraljevine Grške. Grško gimnazijo v Monasteru vzdržujemo n. pr. sami. Poleg grške obstojata v Monasteru še turška in bolgarska gimnazija.« — Grk je govoril prav dobro nemški. »Ali ste se učili nemški že na gimnaziji?« — »Ne. Ko sem prišel pred 15 meseci na Dunaj, nisem znal še nič nemški. Pri nas se učimo na gimnaziji poleg novogrščine kot učnega jezika še starogrški, turški in francoski.« (Tudi latinski? To mi ni sigurno znano; kolikor se spominjam, ne. Op. p.) — »Ali se loči starogrščina zelo od novogrščine?« — »Precej. Brez pouka v šoli bi jaz ne razumel Omira (t. j. Homerja. Op.p.). Za poskus mu podam Euripidovo »Medejo«, katero sem baš takrat čital, ter ga prosim, naj mi nekaj prestavi. Prav precej besed mu je bilo neznanih. Zanimalo me je, kako je čital in se jezil nad menoj, da ne znam grški čitati. Grški »η« je izgovarjal kot »i«, »au« kot »e«, »θ« kot »î«, »oi« kot »i«, »β« kot »v« i. dr.

Govorila sva še o tem in onem. Mojemu novemu znancu še ni bilo jasno, kakemu namenu služi veliko poslopje na Ringu, zidano v starogrškem slogu — parlament. Čudeč se je poslušal, kolika razlika obstoja med konstitucionalno Avstrijo in absolutistično Turčijo. Kaj so »krščanski socialci«, »socialni demokratje« itd., tega še ni mogel dobro razumeti, ker v Turčiji o podobnem ni slišal ničesar. Čutil pa je dobro, kako velikanski razložek obstoja med Evropo in Turčijo, kakor se je vedno izrazil.

Toliko o tem pogovoru. Pristaviti moram, da teh podatkov nisem dobil n. pr. iz časnikov ali iz knjig, ampak vse od svojega novega znanca. Kot tako naj se torej vse presoja. Zato ne morem presojati, v koliko so te razmere tipične za vso Macedonijo. Čital sem pozneje enkrat v srbskem listu »Narod«, ki izhaja v Mostaru, statistiko umorov v Macedoniji. Nimam dotičnih podatkov več pri rokah; vem pa še dobro, da so mi te številke potrjevale pripovedovanja Grkova. Morebiti bo kdo bravev »Zore« posvetil več zanimanja tudi macedonskim razmeram, o katerih je moj znanec večkrat rekel: »Škandal, da se kaj takega godi pred očmi Evrope!«

Ocene.

Nekdojev. Zelo zanimivo bi bilo, če bi pisali prav zaupno na uredništvo, koliko časa Vas je stala ta pesniška igrača, ki ste nam jo poslali. Ko strmim v Vaše verze, se mi semintja kar začne dozdevati, da vidim še sedaj na papirju sledove pognih kapljic, ki so Vam polzele iz zamišljenega čela, ko ste kovali te rime.

Že ta težaven problem, ki ste si ga izbrali: Umirajoči starček . . . Ali Vas to res tako zanima? In ali ste res o tem že tako razmišljali, da bi vsaj površno pojмили, kaj se godi v takih trenutkih? Zdi se mi, da je takrat človek na meji med dvema popolnoma nasprotnima si svetovoma; za njim je preteklost, ki se človek v onih trenutkih rad ali nerad trga od nje, pred njim je prihodnost, neznana in neizkušena, ki jo človek samo sluti in morebiti hrepeni po nji in upa vanjo, ker veruje v Krista, — ali se je pa boji in ga objemlje obup navadno zaradi načina, kako je preživel preteklost. In potem tisti skrivnostni akt, tisti čudni trenotek, ko pride smrt, ko jo čutimo v svoji bližini, — ja, ali res mislite, da v takih trenutkih tak umirajoči starček moli, kakor:

»Žalostna je duša moja,
večnega želi pokoja,
Si in bo želela,
dokler vsa vesela
ne dobi si mira . . .«

No, veste, — tako si-kanje ni nikoli okusno, najmanj pa na zadnjo uro! In ali mislite, da je v onem trenutku, ko človeka poljubi smrt, res to najvažnejše, — kar ste tudi Vi postavili za naslov pesmi —: ali mu je, ali —

»Ni mu pel kanarček,
ko se vstavila kolesa
so njegovega življenja . . .«

Vi si predstavljate človeka, kot kak mlin z velikimi mlinskimi kolesi. Pa pride svoj čas, vode zmanjka, kolesa obstanejo in malin utihne in ne more več mleti žita. Zdi se mi, oprostite, da je Vaša muza precej agrarnega značaja.

V drugi pesmi popisujete svoje osebne doživljanje in skušnje, ki pa z umetnostjo nimajo prav nič opraviti. Greste skozi gozd; med vejami nekaj šepeta, kar Vas navda z nekako tugo in tu Vam pade srečna misel v glavo:

»Pa se vsedem pod drevo
in zamislim se bitko:
kaj, da nisem zdaj vesel?«

Verzi so se mi zdeli naravnost markantni, kakor oni, ki jih je spesnil nemški pesnik Walter von der Vogelweide: »Ich sass auf einem Steine . . .«

In potem nadalje popisujete svojo usodo; da ste si zaželeli prostosti in zleteli iz neke »kletke«, ki si gotovo ne morem predstavljati, kako je izgledala; toda mnogim to ni bilo prav:

»Pisano me gledajo,
z usti okrog letajo,
jezo jim le vllilo to.«

Kak hudomušen človek bi Vas utegnil vprašati, če ste že kdaj koga videli, ki je brez ust okrog letal. Jaz tega ne storim, dasiravno bi me morebiti mikalo. Pač pa naj zaključim ta svoja izvajanja o Vaših pesmih s sledečim mnenjem, ki ga mi pa nikari ne vzemite za zlo, ker Vam morebiti lahko koristi:

Z veliko gotovostjo lahko trdim, vsaj soditi po teh dveh pesmih, ki ste jih doposlali, da imate drugod, ne pa na polju poezije iskati zase lavorik, ki Vam ne odidejo.

M. Bolestnikov. — Vsa čast Vašemu talentu z ozirom na opazovanje narodovega življenja. Vaš Hudometov Matijec, občinski redar, kramarjev komij, to so postave, ki res žive pri nas in se le čudim Vaši spretnosti, s katero ste jih spravili na popir. Vkljub temu bi nam pa bilo zelo težko priobčiti Vašo idilo v našem listu. Veste »Zora« je le »Zora« in v njej ni prostorca za take krepke izraze in udejstvovanja kmečkega življenja, kakor ste ga popisali Vi s svojim spretnim peresom. Mi sicer rabimo krepkih stvari, toda biti morajo take, da utrjujejo mlade ljudi v njih idealih in jim kažejo nove cilje, za katerimi naj bi stremila naša mladina. Vaša idila je pa važna za folkloristične sladkosedeže in za druge ljudi, ki imajo veselje nad nenavadnimi, izvanrednimi stvarmi. Napišite kaj družega in nam le pošljite, ker nas bo Vaš razvoj zelo zanimal.

Marij Bertin. — »Starec Martin in njegova zadnja pot . . .« Kakor vidite, se v tej obliki stvar lažje obdela, kakor bi se pa morebiti v verzih. Kaj ne, Vaš slog in tehnika, v kclikor pri teh poizkusih sploh moremo o tem govoriti, spominja zelo na Cankarja. To čutite menda sami! Sempatja Vam je stavek še nekoliko neroden, ukrade se Vam kaka slovična napaka, itd. Če dobimo sčasom kaj prostora, morebiti pričbimo. Ni mi mogoče prorokovati Vam z ozirom na Vaše literarne poskuse; toliko lahko rečem, da pozna vsak umetnik v svoji notranjščini neko silo, neko strast, ki ga naganja, da udejstvuje svoje božanske darove, nadalje, da se na res umetniških delih navadno ne pozna znoja in napora umetnikovega, ko je tvoril svoje delo. Pri Vaši skici se to pozna, ker ste še začetnik. Upam, da boste kmalu začutili v sebi tisto neodoljivo umetniško silo in boste obenem opazili, da Vam gredo dela z neko nerazumljivo lahkoto izpod peresa, ali pa se bodete prepričali o nasprotnem in v tem oziru napeljali svojo enegijo, ki jo imate, hvala Bogu, veliko, v druge struje. Razume se, da nas bo veselilo, če nam pošljete še kaj, ker smo Vam vedno z dobrim svetom radi na razpolago.

—s.:— »Sestanek po boju« je naslov Vaši pesmi, s katero ste hoteli izraziti lepo misel, kar se Vam pa ni posrečilo. Umetnik mora imeti okus in sodbo, da izvoli za predmet svoje umetnosti najlepši in najinteresantnejši moment, ali pa v pesmi lahko tudi vrsto momentov, kakor se mu zdi, da bo najbolj vplivala na čitatelje. Vi pa popisujete, kako se je sin poslovil od matere, taval po svetu do svoje smrti in šele »po boju« na onem svetu slavil svidenje s svojo mamico. Kaj naj si pod tem človekom predstavljam? Mladega človeka, ki je šel med Indijance, morebiti pokvaričenega študenta ali morebiti vojaka iz prejšnjih dob ali bogve kaj? Ali čutite napako? In kaj pomeni dotična hiša v gozdu, kjer se je Vaš nesrečni, pomilovanja vredni popotnik okreščal? In kaj ste hoteli povedati s tem, da je šel dalje »s spremljevalcem, ki kazal pravo pot mu je s kazalcem«? Poezija, dragi moj prijatelj, je zelo gosposka deva in zahteva veliko od svojih oboževalcev. Kdor pa ni »dosti galanten« in ji zahtevanega ne nudi, ta pa dobi — »korbcu«.

Miro. — »Nesrečnež« — kandidat, ki je padel pri skušnjah, je predmet Vašega sočutja; lepo! Vaša črtica se bere prav prijetno in odgovarja tudi povečini življenju. Opis Savine okolice ob solnčnem zahodu mi je ugajal, ker sem jo sam nešteto krat opazoval. Vaš glavni junak se mi zdi tudi precej soroden z neko postavo, ki sem jo dostikrat srečaval v svojih dijaških letih v kranjski okolici in v Kranju samem . . . Pa pustimo to! Črtice ne bomo mogli priobčiti, prvič ker še ni umetniško dosti dovršena, drugič so pa tudi še drugi vzroki, vsled česar Vaša skica ne spada v tej obliki v »Zoro«. Brez talenta niste! Želim Vam, da le nadaljujete in od časa do časa še kaj pošljete. Pridno tudi opazujte naravo, ker ona Vam nudi nešteto novih motivov in misli, ki jih lahko s pridom uporabite

Šimen Goriški. Sempatja zasledim v Vaših pesmih iskrico poezije, ki nam ogreje srce. Karakteristična, dasiravno po obliki zelo nepopolna je pesem »Bolán dijak«.

Bolen v hiši tuij . . .
to je hudo, hudo . . .
Oh, kdo čuti z mano,
kdo življenje mi sladi ?

Kdo hladi mi rano
srčno! ? Nikdo, nikdo...
Zapuščen vzdihujem
daleč proč od skrbne
matere žalujem —
glad mi je zdravilo...

Iz narodne pesmi ste zajeli motiv za pesem »Stoji mi lipica«. Kakor se vidi iz pesmi, ki se Vam je — mimogrede rečeno — precej dobro posrečila, ste zelo živahen dečko. Ali pa ste morebiti samo sanjali o tem!? Ne, nobenega dvoma nočem izražati, povem naj le iz svoje skušnje, da sem v svojih gimnazijskih letih, ko sem tudi strastno ljubil verze, spisal dve na vso moč ljubavni noveli o dekletih, ki jih še danes ne poznam. No, pa tak sem bil jaz in na noben način nočem delati svojim mladim tovarišem poklonov v tem smislu, da bi jim suponiral samo neko idealno čustvo brez vsake vsebine, kakor sem ga imel jaz, dasiravno bi bilo to le želeti iz prav vseh ozirov.

Pesmi »Deklici« in »Kdo verjel bi« sta brez vsake pesniške vsebine. An potem še ti Vaši apostrofi, da imam ž njimi večji užitek, kakor ne vem s čim. — »Več ne ljubiš, z' nos me vodiš Dorčica...« Ta apostrof je naravnost ganljiv! Ideja pesmi »V parku« je bila že neštetokrat obdelana v najrazličnejših varijantah; v Vaši nisem zasledil nič posebnega, markantnega. Jezila me je Vaša gramatika (»Slišal val sem šum...« itd.) in zabavali so me Vaši apostrofi, kakor »ko sem šetal s tab'...«, menda »s t e b o j«. — V pesmi »P o m l a d« ste pesimist. Celo vrsto pesmi od mladih Vaših tovarišev sem že prebral o tej pomladanski žalosti pri mladih ljudeh, ki se z največjim užitkom postavi v direktno nasprotje z veselo naravo; da bi pa od koga izmed svojih mladih tovarišev zvedel, zakaj je žalosten, do tega pa še nisem prišel in tudi Vi mi niste odgnili zastora izpred te skrivnosti. Pesem »Materi« je lepa vkljub svoji enostavnosti in gre do srca. Toda za tisk še ni.

»Luna je svetila« vsebuje zelo slab posnetek motivov iz narodne pesmi. Verzi

»Solza je čez lice lila,
srce skor mi počilo...«

napravijo preje smešen, kakor pa resen vtis. Takega se v prihodnjic le varujte, ker bo le v Vašo korist. »Moja roža« tudi ni bogve kak umotvor, da bi ga mogel pohvaliti, istotako ne pesem »Moje gorje«, ki je idealno s prvo precej sorodna. Če imate sempatja idejo tudi dobro izpeljano, pa motijo slabi verzi in vedno novi apostrofi. Pesem »Detetu« je boljša, po vsebini in tudi po obliki; vkljub temu si upam oporekati Vašemu nimenju: Čemu prorokovati otroku v zibelki:

»Boš trpelo,
se mučilo
svoje dni življenja vse.«

Jaz bi mu rajše prorokoval srečo! Pesmi »Pozdrav na planini« in »Pozdrav domovini« sta tako nekako za silo izraz čustvom, ki so Vas navdajala ob gotovih prilikah. Lepo opevate »spomin na domačijo«.

»Ti najboljši, najzvestejši
spremljevalec v dalji si.
Kratkocasiš me, tolažiš
v bridkih dnevih žalosti.
Kadar truden v postelj ležem,
me zaziblješ v sladki sen...«

Želim Vam veliko sreče v svojih pesniških prizadevanjih in z veseljem bom pogledal od časa do časa v Vašo delavnico, če mi boste dali priliko za to. Pa z gramatiko se spoprijaznite, ker sovrašтво do te lepe vede Vam škoduje.

J. M.—c.